גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ — שנה שניה

שמות (תש"ג) — פרק ג' א - ט'ו.

א. א. רש"י ד"ה אחר המדבר. ספורנו ד"ה ויבא אל הר האלוקים.
בזכות מה זכה משה לגלוי שכינה לפי כל אחד משני הפרושים!

ב. ב. רש"י ד"ה מתוך הסנה.
מדרש שמות רבה ב' ה': אמר ר' יגאי:... כביכול עמו אנכי בצרה (תהלים מ'א)
ואומר בכל צרתם לו צר (ישעיה ס'ג). אמר לו הקבה"ו למשה: אי אתה מרגיש
שאני שרוי בצער כשם שישראל שרויים בצער? הוי יודע ממקום שאני מדבר עמך
מתוך הקוצים, כביכול אני שותף בצערם. ולהלן נאמר שם: שאל גוי אחד את ר'
יהושע בן קרחה: מה ראה הקבה"ו לדבר עם משה מתוך הסנה? א'ל: אלו מתוך
חרוב או מתוך שקמה, כך היית שואל, אלא להוציאך חלק אי אפשר: למה מתוך
הסנה? ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה, אפילו סנה.
מה בין שתי תשובות אלה ומדוע בחר רש"י בפרושו במדרש הראשון?

ג. ג-ד. מדוע תרגם אונקלוס בפ' ב. בער - בער ובפ' ג. יבער - מתוקד?

ד. מה קשה לרש"י בפסוקים הבאים.
1. ג. ד"ה אל הר האלוקים. (ועיין ראב"ע ומה פירוש דבריו "ככה כתב משה"?)
2. ב. " בלבת אש. 3. ג. ד"ה אסורה נא. 4. ה. ד"ה אדמת קדש.

אה. יא. רש"י ד"ה מי אנכי; ד"ה וכי אוציא; רמב"ן ד"ה מי אנכי עד "ומחדתו מהם".
רשב"ם " " "
מה בין שלשה המפרשים הנ"ל בפירוש פסוק זה ?

או. יב. רש"י ד"ה כי אהיה עמך.
1. העתק טבלא זו ומלא את המשבצות הריקות:

	מהי ההבטחה	מהו האות על קיום ההבטחה
רש"י: פירוש א'		
רש"י פירוש ב'		

2. מהו טימן הפסוק שיש להעמידו אחרי "שלחתיך" לפי פרוש א' ולפי פרוש ב'?
3. מהו הקשי בפסוק שממנו רוצה רש"י להסלט בשני פרושיו?

אז. רמב"ן י'ג ד"ה ואמרו לי מה שמו עד "שאיאמינו בדבריו כלל"והלאה מן "והנה
ענה ה' אהיה אשר אהיה, אהיה עמכם בצרה זו" עד "פירוש נכון באגדה זו".
1. מה הפירוש המוסעה של המלים "מה שמו" שכנגדו נלחם הרמב"ן?
2. במה מסייעים הפסוקים הראשית כ"א, כ"ט; ל'ז י; במדבר י'ג י'ט לפרוש
הרמב"ן?

ח. יד. רש"י ד"ה אהיה אשר אהיה.
באור (רמבמ"ן): במדרש: אמר לו הקבה"ו למשה: אמור להם: אני שהייתי ועכשו
אני הוא ואני הוא לעתיד לבוא ועוד אמרו חז"ל: "אהיה עמהם בצרה זו אשר
אהיה עמם בשעבוד שאר מלכויות". והכונה להם, כי בעבור שהזמן העבר והעתיד
כלו בבורא הוה, כי אין חליפות וצבא עמו ולא עברו מימיו כלום, לפיכך יקראו
בו כל הזמנים בשם אחד, הכולל היה ויהיה (לשון הרמב"ן) ועל ידי זה
יורה על חיוב המציאות, ויורה ג"כ על ההשגחה התדירה בלי הפסק באומר "אני
עם בני אדם לחונן ולרחם את אשר ארחם." מעתה אמר לישראל, שאני היה הוה
ויהיה מושל ומשגיח על הכל, אני אני הוא, אהיה עמם בכל צרתם, אהיה עמם
בצרה זו ואהיה עמהם בכל קראם אלי." והנה אין בלשון אשכנז מלה כוללת
הוראת כל הזמנים עם הוראת חיוב המציאות והוראת ההשגחה יחד כשם הקדוש הזה
(דאס עוויגע באטווענדיגע פארזעהעבדע וועזען) ותרגמנו (דער עוויגע
או דאס עוויגע וועזען.) והנה אונקלוס תרגם אתא את מאן דאהא (כמי הנוסח
שהביא הרמב"ן) על דרך "ורחמתי את אשר ארחם" (שמות ל'ג) כוון לתרגמו על
כונת ההשגחה לבד וכמדרש השני, והגאון רב סעדיה כתב: אשר לא עבר ולא יעבר
כי הוא ראשון והוא אחרון, וקרובים דבריו לדברי המדרש הראשון שיורה על
הנצחיות, והרמב"ם במו"נ (א ס'ג) בארו הנמצא אשר הוא נמצא, כוון על הוראת
חיוב המציאות, ובאמת יכלול כל השלש הוראות, אך אונקלוס בארמיא וכן
רב סעדיה והרמב"ם בערבי לא מצאו בלשונות ההן מלה כוללת כל ההוראות ההן
כשם הקדוש הזה, לכן פתר כל אחד לפי דרכו באמת מן ההוראות ההן, והמתרגם
האשכנזי (רמבמ"ן) ראה לפתרו בענין הנצחיות (דער עוויגע) כי ממנו יסתעפו
ההוראות האחרות וכן מצאתי ביונתן בן עוזיאל.
(עיין גם רמב"ן המובא בשאלה הקודמת ומשם חלאה עד "ואונקלוס תרגם")
1. מדוע בחר הבאור לפתר את פסוקנו על פי המדרש הראשון ומהי חולשת בחירתו?
2. " " רש"י " " " " " " השני?

תשובות ושאלות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ירושלים, קרית משה.